

боти його фантазії не бракувало! Були реальні факти — і ще більше переказів про них! Чи було пролите де-небудь причастя? чи потоптано ногами? чи тільки били, а не забили нікого на смерть під час війни за старі і нові свята? — се так само не можна твердити на підставі слів Вишенського, як не можна і заперечувати можливості таких фактів на тій підставі, що ми не розпоряджаємо документальними підтвердженнями їх. Сильний, яскравий образ, намальований Вишенським, зостався цінним літературним свідоцтвом того, як відбивалася в уяві сучасників релігійна боротьба «благочестія» з «латинством» у тодішній Польщі. Він мусив робити сильне враження. Нижче, в «Одписі» Клірика Острозького, 1598 року, знайдемо патетичний образ горожанської війни, викликаної унією: «кровопроліства, мужобойства, забійства, тиранства, мордырства, нахоженья квалтовъ на дома, на школы, на церкви, обелженья шкарадого невѣствъ, паненокъ чистыхъ, душъ невинныхъ, паній зацныхъ и велможныхъ при самой начистьшой и страшной и непостижимой таємници и офѣре: при приймовану святѣйшихъ таинъ тѣла и честныя крови Христовы — наполнили и наброили» (405). Се явна парафраза суворого й шорсткого, лапідарного образу Вишенського, розпущена водицею шкільної риторики. Вона служить свідоцтвом, кажу, яке враження викликали сі громи Афонської гори на Україні, як підхоплювались, повторялись, прикладаючись до всяких злоб дня. Се міра тодішніх літературних впливів нашого Івана з Вишні.

Писання до кн. Острозького і «До утекших єпископів». Два твори Вишенського, написані приблизно в одному часі, в 1597—8 рр., з приводу вистей про унію, про відправу, дану їй на Берестейським соборі, про літературну і політичну боротьбу, що з сього приводу вив'язалася, — становлять кульмінаційний пункт творчості високоталановитого письменника і варті особливої уваги. Вони ілюструють дві сторони його виступу з приводу унії. Одна сторона — «до своїх», друга — до ворогів. Спільна ідеологія, спільний круг вражень і гадок, — тільки глибока різниця в тоні, в настрої й стилі.

Відти ж різниця і в розмірі. Для слів радості, признання, подяки, заохоти, що треба було сказати своїм, — вистачало небагатьох сторін. Акт обвинувачення проти апостатів, обґрунтований, умотивований, мусив бути без порівняння довший. Писання до кн. Василя має всього коло 15 тис. знаків, писання до утекших єпископів — се найбільший твір Вишенського, коло 120 тис. знаків, три звичайні аркуші друку. З літературного й культурно-історичного погляду оба

мають визначний інтерес. Се найважливіші «людські документи» епохи! Вони являються психологічним наслідком тої ролі і значення, котре відчув за собою Вишенський після опублікування свого першого твору. Він виступає в них як признаний, авторитетний речник публічної української опіні. В гарячій боротьбі українського духовенства, панства, поспільства з своїми апостатами і з чужими сіячами й протекторами зради, він — голос християнської совісті, моральний арбітр, що судить і воздає, хвалить і підбурює, засуджує й карає. Почуття великої моральної сили, виявленої українським громадянством у сій боротьбі, знаходить вираз у сій ролі і дише в сих писаннях.

«Писаніє до кн. Василя» адресоване на ім'я Острозького як глави православних, властиво ж звернене «до всіх православних християн Малої Росії, так духовних яко і свіцьких, од вишого стану і до кінцевого», — так що воно являється паралеллю до попереднього «Писанія до всіх в Лядській землі живущих». Але коли той усовіщав, дорікав, грозив, — звернений до всієї людності, «розділеної в сектах і вірах розмаїтих», сей звертається до громади вірних, що саме тільки побідно витримали гарячу битву. Приводом була книжка, видана православними у відповідь на книжку противників про Берестейський собор. Думають звичайно, що був то «Апокризис» Фідалета, виданий у відповідь на книгу Скарги. Вишенський висловлює вдовolenня, що «тщегласіє» єзуїта, котре той «въ воздухъ отрыгнулъ», зачерпнувши «почерпалом мысли разума своего свій винализок (винахід)»; ніскільки не уловило вірних земляків. Він пояснює се тим, що їх «чистої віри сумніння» зачули «смад нечистої води»; зачерпненої «от студні злого і прелестного мудрованія», — і не прийняли її.

Але што мовити много! Благодарю Бога за твердость и сталость вашу. Благодарю за статечность и учтивость, учтивость — мовлю, котрую къ Богу вище цноты, паненства вѣры своєю безъ всякой змазы (плями) и приганы заховуете. Што Боже дай, абысте и до конца заховали, зычу! (с. 206)

Провал ворогів уявляється Вишенському в образі глибокої ями, в котру провалилася римська пиха, величання римського папи і горді похвали його вістуна, «Єзуїти Ісусоругателя», що голосив перевагу римської церкви над грецькою: що ворота адові перемогли віру грецьку, а віри папи римського перемогти не можуть (теза Скарги в його обороні «Берестейського собору», розд. IX). Ся римська пиха спочатку нагадує Вишенському євангельського фарисея, що занісся був так високо в своїм самовдоволенні та провалився в ту яму, котру духзрителі звать «пропастю вічною» — «той

рів, що в нього впадає сам, хто його вирив». Але далі — в уяві Вишенського встає інший, ще яскравіший біблійний образ. «Єзуїта Исусоругатель» нагадує йому «Рапсака», висланця Сенахерима, царя ассирійського, — як колись сей самий образ у галицького літописця викликав посол угорського короля¹. В книзі пророка Ісайї, гл. 36, оповідається, як сей рапсак (се не ім'я, властиво, а назва герольда, кликуна) — іменем Сенахерима попереджав юдеїв, аби вони не вірили своєму цареві Єзекії і його керманичеві — пророкові Ісайї, що хтось може їх заступити перед ассирійською силою. Отже, як той рапсак, мовляв, так і нинішній єзуїт, парафразуючи біблійні слова, запевняв читачів, «яко нѣсть избавляяй Русь от невѣрія папи римскаго» Але руське серце відозвалося до Бога, заступника смиренних, щоб він звернув увагу на ту хвалькувату погрозу.

«Але, о Вышний, слыши и внуши тотъ гласъ! О Праведный, покажи свою правду! О Сильный, покажи свою силу! О Премудрый, объяви свою премудрость! О, Богатый, покажи свое богатство! Удиви милость свою въ своихъ! Покажи, гдѣ живеши, почиваеши и успокоиваши ся. въ тыхъ ли, которіи ся сами (боги)² быти мнѣмають, или въ тыхъ, которіи ся тебя соромѣють и послѣдними ся чинятъ?»

«Ты же вѣмъ, Благій, тако отвѣщаеши: «азъ непостижимый, и въ судбахъ неиспытанный и неизслѣдованный, о сыне, давно ознаймиль На кого призираю? призираю убо на смиренныхъ, кроткихъ и трепещущихъ моихъ словесъ» (с 206)

Значить, Бог побив і скинув у сей рів папську пиху і гордого папу, і хвалькуватого рапсака — єзуїта. Всі ці образи сплітаються в уяві автора, коли він закликає вірних прийти подивитись на «труп того рапсака — папезського гласа» (герольда), «скинений в рів папської гордині», і сотворити плач над «нагле здохлим» трупом», так, яко голоситься звичайно над небіжчиком:

Придѣте жъ теперъ, всѣ православни христiane, на видѣніе того Рапсака — папезского гласа! Часъ бовѣмъ приспѣлъ, да его на среду вытянемъ и плакати надъ нимъ, яко по нагле здохлом будемъ И учинѣмъ всѣ единогласно, елици истинными християны ся зовете и спасение всѣхъ любите, тому трупови невѣрія папезскаго погребѣ. И плачмо ся всѣ по немъ, яко погыбелю вѣчноу умре, и въ адовыхъ пропастехъ погребсти ся изволи. Трупъ гласа папезского невѣрія и гордости, яко «брамы пекелные вѣру грецку премогли, римское ж не премогли и премочи не могутъ, а то тымъ ижъ естъ папа голова и намѣстникъ святого Петра»

Сей естъ трупъ того рапсака, папезскаго гласа, нагле здохлый лежить. Подвигнѣте жъ всѣ милостивые утробы свое и оплате его! Уже бо его въ смиренни николи не узрите! Уже въ благочестіе и православие нѣколи возвратити ся не можетъ! і т д

¹ Див т III сер Історії.

² Сього слова нема, доповняю з контексту

Плачте, боголюбци, и стогните, глядячи на того трупа, и головами кивайте, ревность любви сердечной показуючи! И охтайте по немь, поминаючи яко красный былъ, коли здоровъ былъ, а теперъ якъ ся измѣнилъ, коли отрупѣлъ, бездушень сталъ¹. И мовте въ себѣ, поглядаючи на него

Чи не лѣпше было вѣрою живымъ быти, нежели невѣрюемъ здохнути?

Чи не лѣпше было смиренемъ живымъ быти, нежели гордостю здохнути?

Чи не лѣпше было въ едности зъ нами быти и вѣчне жити, нежели отлучивши ся отъ насъ нагле здохнути и погибнути?

Чи не лѣпше было свѣтъ присносущнаго разума, православной церкви дарованный видѣти, нежели нынѣ въ тмѣ поганскихъ наукъ затворити ся и умрети?

Чи не лѣпше было въ простотѣ сердца, хвалячи Бога зъ нами посполу здоровымъ быти, неже нынѣ отлучивши ся отъ насъ комедійскимъ и машкарскимъ небоженствомъ оболѣти и умрѣти?

И зась обшедши гласъ того трупа плачучи тые слова мовте

Охъ, охъ, окаянный гласе! Чи не мовили тебѣ святые отцы, да ся не отлучаеши отъ церкви, яко левъ-дьяволъ изшедшихъ вонъ хватаетъ?

Чи не мовили тебѣ святые отцы, да ся не отлучаеши дружины, да не вмѣсто Иерусалима Горняго въ долнѣйшій адъ заблудиши? і т д (с 207).

На запитання голосильників, відки прийшла йому та нещаслива пиха, що його згубила, «безбожний глас» хоч-не-хоч мусить відповісти, що причиною було «безскорботное житіє» римське Патріархи під турком неволю терплять, «патріяршество у Турка купують», «бѣду терплять, страждуть, пуркгаторіумъ въ жизни сей въ тѣлѣ преходятъ» — а для того «брамы пекельные вѣро грецкую преогли быти розумѣють» (римляне). «Папежскую зась для того не преогли, мнѣмають, ижъ папежъ есть отъ неволѣ свободенъ, власть не отъ кого не купуетъ, никому ся не поклоняеть, не покоряеть» і т. д «И за безскорботное житіє учинилъ собѣ и своимъ папежъ пуркгаторіумъ по смерти, да ся чститъ и чстятъ, маючи тую владность яко голова и панъ всего свѣта». (Ідеї попереднього трактату про чистилище).

Справивши таким чином «погребъ невѣрію папы римского», як годиться, з усім прийнятим на Русі обрядом, з голосінням, автор на заключення звертається з коротким словом до земляків, закликаючи їх далі терпеливо зносити всі прикrostі за віру, пам'ятаючи, що православні проходять своє чистилище за життя (як се він вияснив у попереднім трактаті):

Нашея то вѣры пуркгаторіумъ отъ бѣдъ антихристового слуги папы римского и его угодниковъ² пльвемо и очищаемо ся, да достойни будемъ по смерти съ Христомъ вѣчне царствовати. Латина же будетъ зъ дьяволомъ въ геенѣ огненной по смерти вѣчне ся пуркговати (с 209).

¹ Тут і далі — слідує автор за звичайними мотивами і порядком голо- сінь.

² Царськ · учениковъ

Боятися ж погроз латинських нема чого: «єсть у нас славный звитежца (переможець), которій одним махненемъ 185 тисячъ войска асирійско побиль, — єсть у насъ непобѣдимая сила, непроступное божество, святая єдиносушная Тройца» .. і т. д.

Як бачимо, «писаніє» побудоване зручно на тім біблійнім тексті. Ніде автор не пускається оповідати його: він пише для людей, настільки прочитаних у Біблії, що перед ними можна орудувати самими натяками і паралелями до подробиць її оповідання, пародіювати її вирази в приложенні до противної сторони (як єзуит кличе русинам, що ніхто не заступить їх «од невѣрія папы римского»). Церемонія похорону і надгробного голосіння над «гласом папєжським» проведена теж сміливо і свобідно, без пояснень, що «се лев, а не собака». Читач сам зрозуміє, коли автор закликає його «ревность любве сердечной» показати над трупом «папського слова». Тон піднесений, стримано-тріумфальний проходить через усе писання. Місцями автор трохи переборщує в сій піднесений образності, в занадто вишуканих накопиченнях метафор (як то «почерпало мысли разума» або «Петрова истинного лову мережа словесъ Духа Святого»). Але, очевидно, се має, на його погляд, тільки піднести сей підвищений, тріумфальний тон і підняти тим настрої читачів-земляків.

Сим тоном «Писаніє» рiзниться від паралельного послання Афонітів, писаного теж Вишенським і висланого, мабуть, трохи ранш, а видрукуваного літом 1598 («юня 19») в острозькій «Книжици в десяти роздѣлахъ», як її звать бібліографи. Подібно як «Писаніє», адресоване воно «благочестивому княжати Василю... и всѣмъ христіанамъ православнымъ отъ сана и чина господьского начальствуемого: княземъ, паномъ, воеводамъ, такожде и духовнымъ епископомъ, и до послѣдняго степене, и простымъ смиреннымъ гражданомъ¹, въ благочестіи обрѣтающимъ ся еще въ Лядской земли». Але змістом воно ближче до «Писанія ко утекшим епископомъ»: висловлює ті ж міркування про мотиви, що погналі сих «отступників благочестія» до унії з Римом, — аби православні не надавали ваги їх відступництву і не бентежилися, що зостануться без пастирів. У тих владиках однаково не було нічого, що має характеризувати правдивих пастирів; вони шукали на своїх владцтвах не добра церкви, а роскоші і багатства для себе і своїх родин. З ними так, як і без них.

¹Отже міщанам! не нижче! нижчі верстви в рахунок не йдуть і у Вишенського.

« Се тема «писанія ко єпископом», сим разом висловлена коротко і сухо — але не раз буквально в тих самих виразах, що в «Писанні» Посланіє Афонітів служить, таким чином, сполучником, що зв'язує разом сі два «писанія» — до кн. Василя і до єпископів, і хронологічно й ідейно Сі три твори становлять одну групу, і точна хронологія посланія Афонітів докладніше орієнтує або підтверджує ті хронологічні вказівки, що дає зміст обох «Писаній».

Посланіє Афонітів, очевидно, писане раніш від «Писанія до кн. Василя» В нім нема того бадьорого, самопевного, навіть тріумфального настрою, що в «Писанні» «Дойде къ намъ гласъ плачевный и толико скорбный, яко истиннымъ боголюбомъ и братолюбомъ, по Христовом словеси, братского паденія паче своеє души предпочитаютъ оплаковати, и о смерти отступленія отъ вѣры и благочестія умершихъ... скорбѣти и болѣзновати душею і тѣломъ приходить», починається посланіє Афонітів. Воно написано було, очевидно, на перші вісті про зраду єпископів, перед Берестейським собором, коли ще ся апостазія викликала серед православних збентеження і страх. Вишенський іменем Афонітів потішає їх, що вони можуть цілком обійтись без таких лжепастирів: «Мощно бо быти безъ нихъ, занеже Богъ ихъ исъ церкве изналъ и обесчестилъ — понеже недостойнѣ тые престолы съдержать и тоє имя (пастирів) на себѣ носятъ; и не мни: слава се имъ, но безчестіє и вѣчноє отпаденіє Христа и святыхъ его». Але як обійтись без владик фактично, як організувати без'єпископську пресвітеріанську церкву, він не пояснює і сим разом, так як і в «Писанні до всіх у Лядській землі».

Взагалі невеличкий сей твір написаний прозоро, логічно, переконуюче — тільки що, власне, не дає нічого конкретного понад стереотипове дораджування терпеливості в скорбях і віри в спасенність православної віри. Спинятись ближче над висловленими в нім гадками нема потреби, бо вони повніш і яскравіш розвинені в «Писанні до єпископів». З літературного погляду посланіє Афонітів також не має чогось замітнішого.

«Писаніє к утекшим от православное вѣры єпископом», як називає його Вишенський в оглаві «Терміни», в оригіналі має таку адресу-вступ:

Вельможнымъ ихъ милости паномъ
архиєпискупу Михаїлу, єпискупомъ Потѣю, Кирилу, Леонтию, Деонисію
и Григорку,—

свъвыше память покаянія, страхъ геєнны и будущаго суда низпослати
ся отъ всевидящого ока троичнаго божества: Отца и Сына и Святаго Духа,

Іоаннѣ мнихъ зъ Вышнѣ отъ Святыя Афонскія горы усердно вамъ зычтъ!

Очевидно, ся ядовита апострофа не більш як літературна форма. Писаніє так же мало звертається до владик своїм змістом, як і попереднє «писаніє» до князя Василя Воно призначається теж православній громаді Має завданням повніш розвинути гадки посланія Афонітів — що за «утекшими» нема чого жалувати, бо вони втекли, власне, тому, що нічого не були варті. Але полемічний темперамент тягне Вишенського до діалогу, се його спеціальність. Замість критикувати в третій особі сих арцибіскупів і біскупів, як він їх іронічно потитулував в новім їх стані,— він краще всипле їм все, що зможе, просто в вічі, в тім же іронічнім тоні, взятім у сім вступі —

Ознаймую вашимъ милостямъ, пише він їм,— «ижъ достигло мя вашего подвига, труда, ревности и тшания писаніє зовемоє: Оборона згоди зъ латинскимъ костеломъ и вѣрою Рьму служачею»¹ — вами ходатаями і будовничими² той мененой³ згоди, унеи змієвои⁴ отъ Руского народу клеченоє⁵. И видѣвши тоє велми почюдиж ся не⁶ простымъ малымъ чудомъ, але съ удивленіємъ великимъ и ужасомъ, розсуждаючи въ собѣ самъ, въ затворѣ — темницѣ безмолвїя сѣдячи яко како и откуда бы ваши милости такой ласки — дару блаженства и святости доспѣти могли? Чого и я частію свѣдомъ, яко есте таковыхъ почестій и благодати отъгорѣ николи не искали ани просили И слѣда Христова скорбнаго не топтали, и пелгримащій къ горнему Іерусалиму забавою молитвы умное не творили А такъ знагла, безъ заслуги жадной отъ Бога тую годность, зацность⁷ и достоинство дару привлащати (як бы запевне отъ небесного откровения!) собѣ смѣете и сию згоду, вѣры таинство съ безвѣрствомъ тосуючи, мѣшаєте и спюиваете» (с 227 У. 1015)

Не покладаючись одначе на свої попередні відомості про сих «будівничих згоди», каже Вишенський, щоб не зробити їм часом кривди скороспішними осудами, став він ближче розбирати їх поведінку, шукаючи в ній «слідіу евангельського», що характеризує людей, яким Бог доручає «живота вѣчного таємниці». Ступені того «слідіу евангельського» мають бути такі: «вѣра крещеная», сповнювання заповідей господніх, отверження себе, облишення майна, рідні і мирського содружества, «конечная нищета» і потім: очищення, просвіщення, совершення — «о чом читай Діонісія Арео-

¹ Іронічно пародійований заголовок книги Скарги «Описание и оборона събору руского Берестейского», випущеної анонімно на поч. 1597 р. Тези, що їх Вишенський далі вкладає в уста єпископів, зходяться з тезами сєю книги Скарги

² Підгір

³ «Так званої згоди»

⁴ Сі два слова в Цар (л 439) оуней змієвої

⁵ Клетити — недбало будувати (від клеть).

⁶ В друк сього «не» нема.

⁷ Усп і Акты: гордость, у всіх списках годность

пагіта, О священноначаліи», підставу візантійської містики — див. вище.

Але ж бо не тільки тих вищих прикмет, вказаних Ареопагітом, не знаходить Вишенський «за біскупами», але й найнижчих ступенів вони не пройшли. Слідство, проведене ним у сій справі над ними, переходить у чудові побутові образи, які дають сьому творові одне з найперших місць у нашім старім письменстві:

Покажете ми убо, о згоду вяжучи, гдѣ которій зъ васъ первый степень самъ собою исполниль и въ вѣрѣ основанной въ непорушеномъ фундаментѣ съ исполненными заповѣдми ся знайшоль?

Не ваши милости ли вѣру дѣлы злыми напередъ еще разорили?

Не ваши милости ли прагнення лихоимства пѣнежного и достатку мірского жерело похотій въ себѣ распустили и насытити ся никакоже не можете, и еще большею алчбою и жаждою, свѣцкихъ достатковъ пратнучи, оболѣли ¹ есте?

Покажѣте мнѣ, о згоду вяжучи, гдѣ которій зъ васъ въ мірскомъ житіи будучи оныхъ шесть заповѣдей, отъ Христа узаконеныхъ, самъ собою исполниль, то естъ алчныхъ прекормилъ, жадныхъ напоилъ, странныхъ упокоилъ, натыхъ одѣялъ, болнымъ послужилъ, въ темницахъ навежалъ?

Не ваши милости ли тыхъ заповѣдей не толко въ мірскомъ чину ² разорили есте, але нынѣ въ мнѣмаючемъ ся духовномъ неперестанно разоряете?

Не ваши милости ли алчныхъ оголоднѣваете ³ и жадными чините бѣдныхъ подданныхъ, той же образъ божій што и вы носячихъ, на сироты церковныя и прекормление ихъ отъ благочестивыхъ християнъ наданыхъ? Лупите и зъ гумна стоги и обороти волочите. Сами и зъ своими слуговинами прекормлюете ⁴ оныхъ трудъ, и потъ крѣвавий лежачи и сѣдечи, смѣючи ся и граючи пожираете, горѣлки ⁵ препущаные куриете, пиво тройкоє превыборное варите и въ пропасть несытнаго чрева вливаете.

Сами и зъ гостями своими пресыщаете. А сироты церковныя алчутъ и жадуютъ.

А подданные бѣдные въ своей неволи рочного обходу удовлѣти не могутъ.

Зъ дѣтми ся стискають, оброку ⁶ собѣ уймають, боячи ся да ⁷ имъ хлѣба до прошлаго урожаю дотягнеть!

Гдѣ которій зъ васъ странныхъ въ дѣмъ увель, упокоилъ, ублажилъ, ноги авраамски ⁸ страннику умыль? Не ваши ли милости сами нынѣ у мнѣмаючимъ ся духовномъ чину изъ странныхъ ся ругаете, хулите, поносите, ненавидите, злословите, клеветаете што ся показало ⁹ съ тыхъ устъ смродливую згоду вяжучихъ! Которіе тымъ духомъ ругали мовячи: «А што жъ суть патриархи или грецкіе владыки? жебраки, волоцуги, змаменники ¹⁰!» Видите ли вашего мудрования страннопріємство ¹¹?

¹ Розхорувались

² Ще бувши в миру

³ Підг

⁴ З'їдаєте

⁵ Буква г̃ віддає видання Успенського

⁶ Да

⁷ Зам «єда» — «чи»

⁸ Як Авраам странникам

⁹ Акты показано

¹⁰ Обманці

¹¹ Усп.. стреннопріємство

Гдѣ есте нагихъ одѣвали? Не ваши милости ли сами обнажаєте изъ оборы конѣ, волы, овцы у бѣдныхъ подданныхъ? Волочите дани пѣняжнѣе, дани пота и труда отъ нихъ вытягаєте, отъ нихъ живо лупите¹, обнажаєте, мучите, томите, до комятъ и шкутъ² безвременно зимою и лѣтомъ въ непогодное время гоните. А сами яко идоли на одномъ мѣстцѣ присѣдите, или если и графигъ си юго трупъ ондолотвореннаго на другое мѣстце перенеси, на колѣскахъ якъбы и домо сѣдючи безскорбно приносите (ся).

А бѣдные подданные и день и ночь на васъ трудятъ и мучятъ,— которыхъ кровь, силы и праці и подвига высавши и нагихъ в сборѣ и коморѣ учинивши, вырванцовъ вашихъ, вамъ предстоящихъ фалюндышами, утрьфинами и каразіями³ одѣваєте, да красногладствомъ тыхъ слуговинъ око накормите. А тые бѣдници подданные и простой сермяжки доброй, чимъ бы наготу покрыти могли, не мають!

Вы ихъ пота⁴ мѣшки полны — грошми золотыми, талярами, полталярами, орты, четвертаки и потройники напыхаєте, сумы докладаєте въ шкатулахъ. Мѣста где бы которой особѣ съ тыхъ помененыхъ годное было почивати расправуете. А тые бѣдници шелюга за што соли купити — не мають! (Акты 230, Усп 1018—9)

Пройшовши такимъ порядкомъ ще й инші контрасти з заповідями христовими в житті авторів уніі («згуду в'яжучихъ»), — автор вказує, що замість кинути «имѣнія, сродство і мірское житіє», приймаючи на себе «хрест христовъ» — епископське священня, вони навпаки — на епископство йшли на те, аби доводити розкоші, багатства, маєтків для себе і для «сродства». Доказує се загально про всіх, а потім коротко розбирає індивідуальні біографії кожного зокрема:

Покажіте ми, о згуду вяжучіє, гдѣ кой зъ васъ міра ся отреклъ, крестъ Христовъ на рамо взялъ и душу свою въ жизни сей възненавидѣлъ?

Не ваши милости ли болшую помпу и таинство своволного житія вѣка сего въ себѣ нынѣ изобразуете? Болшее достатки въ мниманомъ духовномъ нижли въ мирскомъ чину угонили есте! Славы и богатства дотиснули ся есте, чога въ мирскомъ чину не имѣли есте! Тучните ся, кормите, питаєте, насыщаєте чрево роскошными снѣдми, кгласкаєте гортань смачнѣйшими кусы, услаждаєте, смакуєте, мажете, собѣ угаждаєте, волю похотную во всемъ исполняете?

Покажіте ми, о згуду вяжучіє, гдѣ который зъ васъ оставилъ домъ, села, имѣнія, маєтность, сродство и мірское житіє Господа ради?

Не ваши милости ли того ради и бискупства ся докопали, яко да сокровище болшее имѣней, маєтность, скарбовъ пѣняжныхъ и прибитковъ въ церкви божой знайдете? Слугъ личною двояко и трояко, нежели перво ести мѣли, умножаєте? Славою вѣка сего коронуєте ся! Въ достаткахъ безпечалныхъ и роскошныхъ якъ въ маслѣ плываєте! Дочки богатымъ виномъ бискупскимъ обвинуете!

Зятей панами пышно-гордѣйшими починили есте!

И своихъ повинныхъ церковнымъ, сиротскимъ, убозскимъ и слѣда христова держачихъ ся добромъ обогатили есте!

¹ З живих лупите

² Берлини, баржі

³ Роди сукна

⁴ Себто потом